

# FÖLDRAJZI ADATOK

## REFERENCIAPONTOK: 0. hosszúsági kör

VÉNUSZ: Ariadne kráter központi csúcsa (korábban: Eve kráter)  
FÖLD: Greenwich  
HOLD: Föld felé néző oldal közepe  
MARS: Airy-0 kráter

## REFERENCIAPONTOK: Magassági dátum (0 magasság)

VÉNUSZ: 6051 km bolygósugár  
FÖLD: Jelenlegi tengerszint. Magyarországon: 6379,743 km bolygósugárnál (Balti-tenger szintje)  
HOLD: 1737 km sugárnál  
MARS: 3396 km bolygósugárnál (korábban 6,1 mbar légnyomásnál)

## LEGNAGYOBB MEDENCÉK (KRÁTEREK) (ősi - kb. 4 milliárd éves -, igen nagy becsapódásos kráterek)

Név	Átm. km	Kora milliárd év
MERKÚR: Caloris Planitia	1300	4
HOLD: Déli-sark - Aitken-medence	2500	4,5
HOLD: Mare Imbrium	1100	3,9
HOLD: Oceanus Procellarum	2600	4,5
MARS: Hellas Planitia	2200	3,9
MARS: Argyre Planitia	800	3,9
CALLISTO: Valhalla	2748	3,9
CALLISTO: Asgard	1347	4,0
GANYMEDES: Gilgamesh	145	

## LEGNAGYOBB KRÁTEREK BECSAPÓDÁSOS

Név	Átm. km	Kora milliárd év
MERKÚR: Beethoven	643	
VÉNUSZ (S 900 db): Mead	270	max. kb. 0,5
FÖLD(S 200 db): Chicxulub	200	0,065
FÖLD: Sudbury (Kanada)	140	1,8
FÖLD: Vredfort (Dél-Afrika)	140	2
HOLD: Hertzprung	591	
HOLD: Apollo	537	
MARS: Schiaparelli	471	
MARS: Huygens	470	
IO: nincs ismert becsapásos kráter		
EUROPA: Taliesin	48	max. 0,01
EUROPA: Pwyll	38	max. 0,01
GANYMEDES: Epigeus	320	
CALLISTO: Heimdall	345	
MIMAS: Herschel	130 (égítéstátmérő 30%-a)	
TETHYS: Odysseus	400 (égítéstátmérő 37%-a)	

## VULKÁNI (KALDERÁK)

Név	Átm. km	Kora millió év
FÖLD: Yellowstone kaldera	45x75	0,6
MARS: Olympus Mons kaldera	90x60	
IO: Loki Patera	250	0 (aktív)
VÉNUSZ: Theia Mons kaldera	50x75	

## LEGNAGYOBB KORONÁK

Név	Átm. km
VÉNUSZ: Artemis	2600
VÉNUSZ: Heng-o	1060

## LEGMAGASABB HEGYEK (NEM VULKÁNI)

Név	Magasság	Kora (milliárd év), típus
VÉNUSZ: Maxwell Montes	11,3 km	gyűrt
FÖLD: Himalája	8,8 km	felgyűrt
HOLD: Montes Appenines	6 km	4, kráterperem
HOLD: Montes Caucasus:	5,9 km	4, kráterperem
IO: Boösaule Montes	16 km	0.01 kiemelt blokk

## LEGHOSSZABB HEGYEK

Név	hossz km
MERKÚR: Caloris Montes (kráterperem)	csak részben ismert
VÉNUSZ: Maxwell Montes	797 (gyűrt)
VÉNUSZ: Akna Montes	830 (gyűrt)
FÖLD: Atlanti-hátság (óceánközépi)	~15000 ma is keletkezik
FÖLD: Andok + Sziklás-hegys.	~6000+6000 km
HOLD: Montes Rook	791 (M. Orientale gyűrűhegye)
HOLD: Montes Cordillera	574 (M. Orientale gyűrűhegye)
HOLD: Montes Haemus	560 (M. Serenit. pereme)
HOLD: Montes Caucasus	445 (Mare Imbr. pereme)
HOLD: Montes Montes Jura	422 (Sinus Iridium pereme)
HOLD: Montes Appeninus	401 (M. Imbrium pereme)
HOLD: Montes Carpathus	361 (M. Imbium pereme)
MARS: Phlegra Montes	1352 (Elysium hátság)
MARS: Nereidum Montes	1130 (Argyre Pl. pereme)
MARS: Libya Montes	1170 (Isidis Plan. pereme)
IO: Dorian Montes	450 (egyedi blokk)
IO: Hi'iaka Montes	390 (egyedi blokkok)
IO: Egypt Mons	300 (egyedi blokk)

## LEGNAGYOBB VULKÁNOK

Név	talapzati átmérő km	magasság teljes, km / / km (0 szint felett)	Kora millió év
VÉNUSZ: Maat Mons		7,5	
VÉNUSZ: Gula Mons	300	3,2	
VÉNUSZ: Sif Mons	250	2,5	
VÉNUSZ: Ushas Mons	500	2	
VÉNUSZ: Theia Mons	800	4	
FÖLD: Mauna Kea	120	10,2 / 4,2	0,7-1
FÖLD: Etna	212	3,3 / 3,3	0,5 aktív
MARS: Olympus Mons	648	24 / 21	2700?
MARS: Pavonis Mons	375	13	
MARS: Arsia Mons	475	15	
MARS: Ascraeus Mons	460	21	
MARS: Elysium Mons	410	14	
IO: Ra Patera	300*	1 *lávafolyások	kb 0

## LEGNAGYOBB SZAKADÉKOK, REPEDÉSEK, ÁRKO

Név	hossz km	szélesség max km	mélység max km
MERKÚR: Discovery Rupes	550		
VÉNUSZ: Artemis Chasma	3087		-4
VÉNUSZ: Devana Chasma	4600	200	-3
VÉNUSZ: Parga Chasma	11000		
VÉNUSZ: Diana Chasma			-3
VÉNUSZ: Hecate Chasma	3145		
FÖLD: Mariana-árok	kb. 1500		-11,0
MARS: Valles Marineris (rift)	4000	325	-7
MARS: Sirenum Fossae	2735		
MARS: Olympus Mons pereme			6
EUROPA: Belus Linea	2580		
TETHYS: Ithaca Chasma	2000	100	-3- -5
MIRANDA: Verona Rupes			-5

## LEGMÉLYEBB DEPRESSZIÓK (mélyföldek)

Név	mélység km
VÉNUSZ: Atalanta Planitia	-2
FÖLD: Csendes-óceán medencéje	-11- -7 km - -4 km
HOLD: Déli-sark - Aitken-medence	-12
MARS: Hellas-medence (kráter)	-8.2

## LEGHOSSZABB VÖLGYEK

### VÍZ FOLYIK BENNE

Név	hossz km
FÖLD: Nílus	6690
FÖLD: Jangce	6300
FÖLD: Amazonas	6296

## VALAHA VÍZ FOLYHATOTT BENNE

Név	Hossz km
MARS: Kasei Valles	1780
MARS: Ares Vallis	1690
MARS: Maja Valles	1516
MARS: Dzigi-Uzboi-Ladon-Ares	8000 (feltételezett folyórendszer)

## (LÁVA FOLYT BENNE)

Név	Hossz km
VÉNUSZ: Baltis Vallis	6000
VÉNUSZ: Hildir-csatorna	7000

## LEGNAGYOBB FELSZÍNI ÓCEÁNOK

Név	Terület km <sup>2</sup>	folyadék
FÖLD: Csendes-óceán	165 mló km <sup>2</sup>	víz
TITÁN:	max. 83 mló km <sup>2</sup>	metán-etán

## LEGNAGYOBB FELSZÍN ALATTI ÓCEÁNOK

Név	Terület km	mélység	kor év
FÖLD, Antarkt.: Vosztok-tó	250x40	400 m	500.000

A következő égitesteken feltételezik felszín (kéreg) alatti vízóceán meglétét: Europa, Titan, Ganymedes, Callisto  
Europa 75-145 km (becsl.)

## LEGNAGYOBB SIVATAGOK

Név	Terület millió km <sup>2</sup>	jellemző
FÖLD: Szahara	7,8	homok
FÖLD: Antarktisz	13	jég
MARS	145	(részben homokos)

## A LEGGYORSABBAN MOZGÓ LEMEZEK

Név	Sebessége
FÖLD: Tonga mikrolemez	24 cm/év
FÖLD: Cocos	8,55 cm/év
FÖLD: Pacifikus	8,1 cm/év

## LEGNAGYOBB ALBEDÓJÚ ÉGITESTEK

Név	Jellemző	Fényvisszaverődés (albedó)
VÉNUSZ	Légkör	65%
IO	kénláva-síkság	61%
EUROPA	jég	64%
ENCELADUS	jég	99%
TRITON	jég	70%

## LEGFIATALABB KRÁTEREK

Név	Átm. km	Kor millió év
FÖLD, Arizona: Meteor/Barringer	1,2	0,025-0,05
FÖLD, Tunguz esemény	(-)	AD 1908.
HOLD: Tycho	85	110
HOLD: Kopernikusz	93	810
JUPITER, Shoemaker-Levy 9 üstökös	(-)	AD 1994. júl. 22.

## SARKI HÓ- ÉS JÉGSAPKÁK

Név	Átmérő km	Térfogat mill.km <sup>3</sup>	Terület millió km <sup>2</sup>	Vastags. km	Kor millió év
MARS: Északi	500	1,2-1,7	1	3	0,1-10
MARS: Déli	100-1800	változó			120
FÖLD: Antarktisz		30	13	2-4	15

## LEGPUSZTÍTÓBB KATASZTRÓFÁK A FÖLDÖN

Milliárd éve	Esemény
4,6	A Hold keletkezése (Földbe csapódó égitesttől)
4,6-3,8	Számos óriási becsapódás (Late Heavy Bombardm.)
2,5	Légköri oxigén (anaerob lények többsége elpusztul)
2,2	Hóglyó Föld (teljes eljegesedés, majd gyors felmelegedés)
0,5	Kambriumi kihalás
0,4	Ordovicium/Devon kihalás: becsapódások, klímaváltozás?
0,25	Permotriász kihalás (fajok 90%) Ok: Heves vulkáni aktivitás (CO <sub>2</sub> okozta felmelegedés) (?)
0,2	Triász kihalás becsapódás (?)
0,065	K/T kihalás becsapódás (Chicxulub kráter)
0	Ember tevékenysége (kihalás, felmelegedés stb.)

## IDŐJÁRÁS

Név	Maximum hőmérsékl.	Minimum hőmérséklet
VÉNUSZ:	464 C°	463 C°
FÖLD:	-89 C° Antarktisz	+58 C° Al Azizijah, Líbia
MARS:	-133 C°	27 C°

## FÖLDRAJZI NEVEKBEN ELŐFORDULÓ LATIN FOGALMAK

Név: 1.sz/többes sz.	Kiejtése	Magyarázat
chasma	csazma, kazma	kanyon, árok
corona	korona	kerekded vulkanotekt. szerk.
crater	kráter	kráter (becsapódásos)
facula	fakula	világos folt
macula	makula	sötét folt
linea	linea	linea (vonal, pl. repedés)
mare	máre	tenger (síkság)
mensa	menza	meza, táblahegy
mons, montes	monsz, montesz	hegy, vulkán, hátság
tessera	tesszera	„parketta”, feltördelt felszín
tholus	tólusz	dóm, vulkáni kúp
patera	patera	kaldera, vulkán
planum	plánum	felföld, fennsík
planitia	planícia	alföld, mélyföld, síkság
regio	régió	régió, körzet, vidék
rupe/rupes	rupe	szakadék
terra	terra	föld, nagyobb síkság
vallis, valles	vallis, vallesz	völgy, völgyrendszer
vastitas	vasztítasz	nagy síkság, alföld

## SEBESSÉGEK

Név	km/s	Ezer km/h
Hangebesség levegőben	0,343	1,23
Űrrepülőgép Föld körüli pályán	7,86	28,2
Kisbolygó, a Földhöz képest	10-25	36-90
2. kozmikus seb. (Föld elhagyása)	11,2	40,3
3. kozmikus seb. (Nap. elhagyása)	16,6	59,7
Voyager 1 (1997-ben)	17,4	62,6
Nap a közeli csillagokhoz képest	20	72
Föld a Nap körüli pályán	29,7	106,9
Üstökös, meteor a Földhöz képest	30-60	110-220
Nap a Galaxis körül (a Herkules felé)	220	792
Napszél	300-800	1000-2800
Galaxis mozgása a Hydra felé	600	2160
Fénysebesség	299 792	1 millió

## SZÁMOK

Név	db
Csillagok a Galaxisban	100 milliárd
Galaxisok a világegyetemben	kb. 100 milliárd
Szabad szemes csillagok egy féltéken	3000

## TÁVOLSÁGOK, NAGYSÁGOK

Név	millió km	fényév (=9 billió km)
Föld-Hold távolság	0,384	
Nap átmérő	1,392	
Nap-Föld távolság	149,6	8,33 fényperc
Betelgeuse átmérő	900	
Legközelebbi csillag (Prox. Cent.) táv.		4,3
Naprendszer-Galaxismag távols.		26 ezer
Galaxis átmérője		100 000
Legközelebbi galaxis (Andr.) távolság		2,2 millió
Virgo galaxishalmaz távolsága		kb 50 millió
Világegyetem átmérő		14 mrd fényév

## IDŐ

Név	1 fordulat ideje	1 keringés ideje
PSR 1937+21 pulzár	1,56 millisec	
Nap	25-35 nap	225 millió év*
Hold	27,3 nap	27,3 nap
Föld	23 óra 56,4 perc	365,26 nap

**Korok:** Világegyetem: 14 milliárd év, Nap: 5 milliárd év, Föld és bolygók : 4,55 milliárd év, földi élet: kb. 4 milliárd év

\* Egy keringés a Galaxis körül (=egy kozmikus év)